

Analyzing the Content of the Persian Curriculum of the Fourth and Fifth Grades of Elementary School with Regard to Life Skills Components

Maryam Davari Dolat Abadi¹, Alireza Ebrahimi^{2*}

¹ Master's Student in Curriculum Planning, Faculty of Islamic Education, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

² Department of Human Resources Management, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

* Corresponding author: 1283484498@iau.ir

Received: 2025-02-10

Accepted: 2025-05-31

Abstract

The purpose of this research was to analyze the content of the Persian curriculum of the fourth and fifth grade of elementary school with the approach of life skills. The type of research is applied and its method is content analysis. The method of execution of this research is a content study (content analysis) of the Persian textbook, which refers to the Persian books for the fourth and fifth grade of primary school, and the analysis in this research was based on coding and specifying the frequency and percentage in different dimensions of components related to life skills. In order to analyze the content of the books, the researcher used 8 categories along with its subcomponents. According to the research findings, which showed that the decision-making component with a frequency of 124 has received the most attention in the above books. The total percentage of units containing life skills components in the fourth book is with a frequency of 318 and 51.87 to the total frequencies. The fifth book with the frequency of 295 and 48.12 of the total frequencies. Attention to life skills has decreased from the fourth to the fifth grade.

Keywords: Content analysis, The second period of elementary school, Life Skills

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Davari Dolat Abadi, M & Ebrahimi, A. (2025). Analyzing the Content of the Persian Curriculum of the Fourth and Fifth Grades of Elementary School with Regard to Life Skills Components. *JNACE*, 7(2): 294-309.

تحلیل محتوای برنامه درسی فارسی پایه چهارم و پنجم ابتدایی با توجه به مولفه های مهارت‌های زندگی

مریم داوری دولت آبادی^۱، علیرضا ابراهیمی^{۲*}

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، دانشکده تعلیم و تربیت اسلامی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

^۲ گروه مدیریت منابع انسانی، دانشکده علوم انسانی و روانشناسی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

* نویسنده مسئول: 1283484498@iau.ir

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۱۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۲۳

چکیده

هدف این پژوهش تحلیل محتوای برنامه درسی فارسی پایه چهارم و پنجم ابتدایی با رویکرد مهارت‌های زندگی بوده است. نوع پژوهش کاربردی و روش آن تحلیل محتوا است. روش اجرایی این تحقیق بررسی محتوایی (تحلیل محتوا) کتاب درسی فارسی می‌باشد که اشاره به کتب فارسی پایه چهارم و پنجم ابتدایی دارد و تحلیل در این پژوهش مبتنی بر کدگذاری و مشخص سازی فراوانی و درصدبندی در ابعاد مختلف مؤلفه‌های مرتبط با مهارت‌های زندگی انجام پذیرفت. که به منظور تحلیل محتوای کتاب‌ها محقق ۸مقوله به همراه زیر مولفه‌های آن را مورد استفاده قرار داد. با توجه یافته های تحقیق که نشان داد مولفه تصمیم گیری با فراوانی ۱۲۴ بیشترین توجه در کتاب‌های فوق را به خود اختصاص داده است. درصد کلی واحدهای حاوی مولفه‌های مهارت‌های زندگی در کتاب چهارم با فراوانی ۳۱۸ و ۵۱/۸۷ به کل فراوانی‌هاست کتاب پنجم با فراوانی ۲۹۵ و ۴۸/۱۲ به کل فراوانی‌ها است. توجه به مهارت‌های زندگی از پایه چهارم به پنجم روند نزولی داشته است.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، دوره دوم ابتدایی، مهارت های زندگی

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: داوری دولت آبادی، مریم؛ ابراهیمی، علیرضا. (۱۴۰۴). تحلیل محتوای برنامه درسی فارسی پایه چهارم و پنجم ابتدایی با توجه به مولفه های مهارت‌های زندگی. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۷(۲): ۲۹۴-۳۰۹.

مقدمه

الف. بیان مسئله

آغاز یک مسیر رشدی و با اهمیت در زندگی افراد را می‌توان آموزش و پرورش در مقطع ابتدایی و متوسطه دانست که اساس آموزش‌ها تشکیل می‌دهد کودکان بعد از آموزش‌هایی که در چند سال اولیه زندگی در خانواده دریافت می‌کنند به محیط جدید مدرسه وارد شده و رسماً آموزش‌های بیشتری تجربه می‌کنند.

تعلیم و تربیت در قرن بیست و یکم وظایف مختلفی را بر عهده دارد و به عنوان یک عامل باید بتواند رشد و توسعه فردی اجتماعی فرهنگی سیاسی و اقتصادی جامعه را محقق سازد، یکی از عناصر تعلیم و تربیت برنامه درسی است برنامه درسی یکی از مفاهیم حیاتی تحقق بخشی به اهداف و رسالت‌های نظام‌های آموزشی تعلیم و تربیت در قرن بیست و یکم وظایف مختلفی را بر عهده دارد و به عنوان یک عامل باید بتواند رشد و

درسی نقطه آغاز و پایان هر برنامه می‌باشد محتوای برنامه درسی از نظر نقشی که در تحقق اهداف ایفا می‌کند از اهمیت خاص برخوردار است. از آنجا که برنامه‌ریزی، تدوین، تغییر و روز آمد کردن کتب درسی از الزامات نظام آموزشی است تحلیل و بررسی علمی آن اهمیت مضاعف دارد (محمدی، ۱۳۹۴)

مدارس موسسات اصلی برای آماده سازی کودکان برای زندگی می‌باشد محتوای ارائه شده کتب درسی زمینه‌ای را برای رشد همه جانبه کودکان فراهم می‌آورد و یادگیری مهارت‌های زندگی چون مهارت خودآگاهی، مهارت همدلی، روابط بین فردی، ارتباط موثر، مقابله با استرس، مدیریت هیجان، مهارت تصمیم گیری، مهارت تفکر خلاق و مهارت تفکر نقادانه را آسان‌تر می‌کند.

با توجه به نظر وکسلمری توان اشاره کرد که این نظریه هوش را شامل توانایی افراد برای اقدام هوشمندانه، تفکر منطقی و معقول و همچنین سازش یا عدم سازش فرد با محیط معرفی می‌کنند شاید نکته مهم این نظریه این باشد که وکسler، هوش را یک متغیر قابل اندازه‌گیری، وراثتی و همچنین غیر قابل تغییر می‌داند.

یکی از هوش‌های چند گانه گاردنر هوش دیداری-فضایی است. به عبارت دیگر مغز می‌تواند برای ارتباط برقرار کردن و تجسم به طور موثر و آموزش ببیند مطالعات نشان داده‌اند که تجربیات یک فرد با تصاویر بصری به معنای واقعی کلمه به یک واقعیت تجسمی تبدیل می‌شوند هوش فضایی یکی از مهارت‌های اصلی علوم انسانی است که مریان حرفه‌ای آن را به عنوان کلید مفاهیم مشاهده ادراک و ارتباطات معرفی کرده‌اند.

امروزه تعلیم و تربیت هر جامعه زیربنای توسعه اجتماعی، اقتصادی سیاسی و فرهنگی آن جامعه به شمار می‌رود بررسی عوامل پیشرفت جوامع پیشرفته نشان می‌دهد که همه این کشورها از آموزش و پرورش توانمند موثر و کارآمد برخوردارند. نهاد آموزش و پرورش عهده‌دار ایجاد زمینه مناسب برای رشد و شکوفایی استعدادها و توانایی‌های افراد است بدیهی است که رسیدن به این هدف مستلزم برنامه‌ریزی وسیع و جامع و حساب شده و با توجه به اهداف عمومی آموزش و پرورش هر جامعه است رشد و موفقیت دانش‌آموزان و آنان در جامعه همواره مورد توجه نظام آموزش و پرورش بوده و این سازمان در تلاش است تا دانش‌آموزان در همه ابعاد و زمینه‌ها اعم از سلامتی عاطفی شناختی و شخصیتی و همچنین کسب مهارت‌ها و انواع توانمندی‌ها به پیشرفت و تعالی برساند. (ادیب فر و همکاران، ۱۴۰۲: ۳).

کتب درسی یکی از مهم‌ترین مراجع و منابع یادگیری دانش‌آموزان در نظام‌های آموزشی محسوب می‌شود به لحاظ اهمیت

توسعه فردی اجتماعی فرهنگی سیاسی و اقتصادی جامعه را محقق سازد. یکی از عناصر تعلیم و تربیت برنامه درسی، برنامه درسی یکی از مفاهیم حیاتی تحقق بخشی به اهداف و رسالت‌های نظام‌های آموزشی (Jung & Pinar, 2016) و محمل مناسبی برای کسب دانش نگرش و مهارت است و به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا در مواجهه با چالش‌ها تصمیمات سازنده اتخاذ کنند و محمل مناسبی برای کسب دانش نگرش و مهارت است (Johnson et al, 2016).

Schneider & Zimmerman (2018) در پژوهشی تحت عنوان «نیاز به ارزیابی برنامه‌های آموزشی مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان آلمان» مورد بررسی قرار دادند نتایج حاکی از آن بود که دانش‌آموزان دارای سطح آگاهی متوسطی از مهارت‌های زندگی هستند. با احتساب نتایج پژوهش‌های صورت گرفته و با توجه به اتصالی که در نظام تعلیم و تربیت در رابطه با پرورش همه جانبه قابلیت‌ها و توانایی انسان‌ها به کار می‌رود توجه به مهارت‌های زندگی امری ضروری به نظر می‌رسد علاوه بر این دوره ابتدایی، دوره پایه‌ریزی ساختار شخصیتی و رفتاری کودک شکل‌گیری رشد عقلانی، اجتماعی و عاطفی و شخصیت آدمی و توسعه مهارت‌های بنیادی و حرکتی فرزند آدمی است. بر این اساس آموزش مهارت‌های زندگی به دانش‌آموزان ابتدایی، باید در این دوره مورد توجه قرار گیرد.

پرورش هدف عمده مدارس و آموزش عالی است و به معنای شکوفاندن و به کارگیری توانایی‌های درونی و استعدادهای طبیعی فرد است (سیف، ۱۳۹۸)

همچنین مهارت‌ها و دانش مورد نیاز جهت جذب و توسعه فناوری‌های موجود و تبدیل آن به فناوری‌های جدید می‌باشد، نوبخت (۱۳۹۲) دانش‌آموزان را جهت شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های فناورانه برای ایجاد نوآوری در فرایند و محصول فعال نموده و سطح آگاهی‌های آنان را نسبت به آینده افزایش داده و همچنین ظرفیت ظرفیت افزایش توان و مهارت‌های کودکانه سازنده نسل آینده را دارد (Johnson et al, 2016)

امروز آموزش و پرورش یکی از مناسب‌ترین راه‌های رسیدن به توسعه اقتصادی اجتماعی فرهنگی و سیاسی می‌باشد. همچنین به عنوان یکی از نهادهای تاثیرگذاری در ایجاد و تغییر رفتار افراد جامعه نقش مهمی را به عهده دارد. در نظام آموزش و پرورش ما کتاب‌ها یا محتوای مطالب آموزشی یکی از اساسی‌ترین منابع و مراجع یادگیری دانش‌آموزان محسوب می‌گردد و بیشتر فعالیت‌های آموزشی در چهارچوب کتاب‌های درسی صورت می‌گیرد همچنین در برنامه‌ریزی کشور بایستی به همه مراحل آن توجه گردد. که از جمله مراحل مهم برنامه‌ریزی درسی، تهیه اهداف آموزشی است؛ چون عنصر هدف در فرایند برنامه‌ریزی

و به سبب نقش محتوایی درسی در برانگیختن و تامین نیازها و نیز تسهیل در امر یادگیری، کتب درسی یکی از عناصر مهم تلقی می‌شود که در تحقق اهداف نظام آموزش نقش بسیار مهم و اساسی دارد. در ایران بیشتر فعالیت‌های آموزشی در چارچوب کتاب‌های درسی صورت می‌گیرد و بیشترین فعالیت‌ها و تجربه‌های آموزشی دانش‌آموزان و معلمان حول محور آن سازماندهی می‌شود این واقعیت باعث شده است که صاحب نظران و پژوهشگران بررسی محتوای آموزشی دوره‌های تحصیلی را با توجه به نیازهای فراگیران مورد بررسی و تحلیل قرار دهند. محتوای برنامه درسی دربرگیرنده اساسی‌ترین خط مشی‌های اجرایی برای نیل به هدف‌های تعلیم و تربیت هستند. نحوه تدوین کتاب‌های درسی عامل بسیار مهمی بر میزان تاثیرگذاری آنها می‌باشد تحلیل و ارزشیابی کتاب‌های مورد استفاده در نظام آموزشی، می‌تواند مشکلات احتمالی در جریان یاد دهی یادگیری ارزشیابی و تحقق اهداف آموزشی را روشن نماید. (حیبی، زمان محمدی و رئیسی، ۱۳۹۶). بنابراین، محتوا را باید به شکلی طراحی کرد که مستلزم فعالیت یادگیرنده و درگیری کامل او با محتوا باشد کتاب‌های درسی به خاطر اهمیت زیادی که در تعیین محتوا و خط مشی آموزش دارند. کانون توجه تمامی دست‌اندرکاران آموزش و پرورش می‌باشد اهمیت کتاب‌های درسی در نظام آموزشی مانند ایران که تقریباً تمام عوامل آموزشی آن بر اساس محتوای آن تعیین و اجرا می‌شود بیش از سایر نظام‌های آموزشی می‌باشد و به خاطر همین اهمیت آن زیاد است که صرف وقت نیروهای متخصص در بررسی و تحلیل کتاب‌های درسی می‌تواند راهگشای حل بسیاری از مشکلات جاری آموزشی باشد.

ب. پیشینه پژوهش

در پژوهشی با عنوان مطالعه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی و قصد کارآفرینان دانش‌آموزان دختر هنرستان تربیت بدنی شهر تبریز به موارد زیر دست یافت پیدایش و ارتقاء رفتار کارآفرینانه به عوامل و شرایط گوناگون از ویژگی‌های روانشناختی و شخصیتی افراد و غیر بستگی دارد شخصیت کارآفرینی و ویژگی‌های شخصیتی شامل خلاقیت، تحمل ابهام، ریسک پذیری، کانون کنترل درونی، انگیزه پیشرفت، رویاپردازی چالش طلبی و آینده نگری توسط پرسشنامه استاندارد مورد سنجش قرار گرفته است. (اوغلی نصیرآباد ۱۴۰۲)

در پژوهشی با عنوان عوامل موثر بر تربیت اخلاقی مدارس با تاکید بر آموزه‌های اسلامی به نتایج زیر دست یافت، یافته‌های تحقیق حاکی از آن داشت که معلم حداقل ۳ نقش ویژه الگویی آموزشی و محبتی دارد و به واسطه آنها و به کمک محتوای

تربیت اخلاقی موجود در تمام دروس می‌تواند به طور مستقیم و غیر مستقیم در تربیت اخلاقی دانش‌آموزان اقدام کند و فعالیت‌های متنوع فوق برنامه مانند بازی نمایش اردوی تربیتی مسابقه و ساختارهای دانش‌آموزی با ایجاد محیطی برای تجربه زیست اخلاقی و مشارکت فعال دانش‌آموزان فراگیری اخلاق را به تربیت و درون‌سازی فضائل نزدیک کند. (قندان سازان، ۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش دین باوری و تربیت دینی در ابعاد شخصیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بابل در پژوهشی به روش توصیفی از نوع همبستگی با تعداد ۳۱۰ نفر با روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای به صورت تصادفی انتخاب و به پرسشنامه‌های صفات شخصیت ENO و آزمون ابد گلزاری پاسخ دادند و به این نتایج دست یافت دین باوری و تربیت دینی با ابعاد مطلوب شخصیت رابطه مثبت و با ابعاد نامطلوب آن رابطه منفی، (تغییر نژاد کمال آبادی، ۱۳۰۰)

در پژوهشی با عنوان بررسی جایگاه مهارت‌های زندگی در کتاب‌های درسی پایه ششم ابتدایی دریافتیم در مجموع کتب تفکر و سبک زندگی کمتر از حجم محتوای کتب را به مولفه مهارت‌های زندگی اختصاص داده بودند که می‌توان گفت این میزان توجه به مولفه‌های مهارت‌های زندگی در مطالعات اجتماعی نشان می‌داد که میزان توجه بسیار بالا و خوبی تلقی می‌گردد و به لحاظ محتوایی این توجه رضایت بخش و خوب می‌باشد اما در میزان پراکندگی و توصیه این مولفه‌ها در محتوای کتب می‌بایست دقت عمل بیشتری صورت پذیرد. در کتاب دین و زندگی نیز توجه کمتری به مهارت‌های زندگی شده است. (ضرغامی، ۱۳۹۸)

در پژوهشی با عنوان بررسی میزان تاثیر آموزه‌های کتاب دین و زندگی ۲ بر تربیت دینی دانش‌آموزان سوم متوسطه نتایج زیر را داشت با توجه به اهمیت تربیت دینی در رشد و شکل‌گیری شخصیت انسان و با نظر گرفتن نقش آموزندگی کتب دین و زندگی در این راستا به نتایج زیر دست یافت. (۱) میزان آموزش کتاب با رشد تربیت دینی دانش‌آموزان ارتباط مستقیم دارد. (۲) این کتب می‌تواند بخش زیادی از نیازها و مسائل دانش‌آموزان را پاسخ دهد. (۳) اهداف مولفین این کتاب تا میزان قابل توجهی محقق شده است (محمد جواد فرزین ۱۳۹۲)

در پژوهشی با عنوان تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره اول ابتدایی بر اساس مؤلفه‌های آداب و مهارت‌های زندگی اسلامی (طرح کرامت) نتایج نشان داد که از مجموع ۴۰۵ فراوانی مشخص شده برای پایه اول ۱۸۳ مورد آن مربوط به مهارت ارتباط با خدا و یا گویه یاد خدا می‌باشد که ۴۵ کل را شامل می‌شود. مؤلفه‌های تفکر ارتباط موثر همدلی روابط بین فردی در رتبه ۵۰۲ فراوانی مشخص شده ۲۲۲ مورد آن مربوط به مهارت

که به صورت خاص، از نظر آموزش مهارت‌های زندگی مورد بررسی قرار نگرفتند بر اساس مولفه های آموزش مهارت‌های زندگی مورد بررسی قرار دهد تا در هرچه بهتر شدن کیفیت این کتب درسی، از لحاظ ارائه آموزش مهارت‌های زندگی بکوشد. البته نیز شایان ذکر است که فارسی ابتدایی از جهت ارائه آموزش مهارت‌های زندگی که وسیله رسیدن به ارتقاء مهارت‌ها است، نقش بسزایی را ایفا می‌کند.

ت. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

ضرورت اول: اصطلاح مهارت‌های زندگی به گروه بزرگی از مهارت‌های روانی، اجتماعی و بین فردی اطلاق می‌شود و می‌تواند به افراد کمک کند تا تصمیمات خود را با آگاهی اتخاذ نمایند. به طور موثر ارتباط برقرار کنند. مهارت‌های مقابله‌ای و مدیریت شخصی خود را گسترش دهند و زندگی سالم و باروری داشته باشند. در آموزش و پرورش مدرن افزون بر مهارت‌های خواندن، حساب کردن و نوشتن نیازهای جدیدی در قالب کسب مهارت زیستن و حل مسئله و چگونگی رویارویی با چالش‌های هزاره سوم مطرح شده است. بنابراین کسب مهارت‌های زندگی، در کنار مهارت‌های آموزشی (خواندن نوشتن و حساب کردن) برای دانش آموزان در مدرسه از ضروریاتی می‌باشد که این تحقیق به آن می‌پردازد و از مولفه کالبد مدرسه به این امر مهم نگاه می‌کند. ضرورت دوم محیط‌های یادگیری امروز باید محرک‌های لازم را داشته باشد، تا امکان فعالیت‌های غیر ساکن فراهم شود، زیرا اساسی‌ترین نیازهای نظام‌های آموزشی نوین تحرک فیزیکی و ذهنی و رشد روحیه اجتماعی است، به سخن دیگر روش یادگیری جدید درگیر این مسئله است تعاملات پی در پی و مداوم انسان‌ها با یکدیگر و با منابع محیطی (Greeno, 1998) و بر این اساس ایجاد فضای آموزشی با فراهم نمودن بستری برای آموزش و کسب مهارت‌های زندگی برای دانش آموزان از ضروریاتی هست که باید در مختصات کالبد مدارس گنجانده شود و این تحقیق در پی آن است.

ث. اهداف و فرضیه‌ها:

–هدف اصلی

تحلیل محتوای برنامه درسی فارسی چهارم و پنجم ابتدایی با توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی

–اهداف فرعی

- ۱) تحلیل متن کتاب‌های فارسی چهارم و پنجم ابتدایی با توجه به مولفه مهارت‌های زندگی
- ۲) تحلیل تصاویر کتاب‌های فارسی چهارم و پنجم ابتدایی با توجه به مولفه مهارت‌های زندگی

ارتباط با خدا می‌باشد که ۴۴ درصد کل را شامل می‌شود و مؤلفه‌های تفکر، همدلی، روابط بین فردی در رتبه بعدی قرار می‌گیرند و در آخر نیز از مجموع ۶۹۲ فراوانی شمارش شده برای پایه سوم ۲۱۰ مورد آن مربوط به مهارت ارتباط با خدا و گویه همدلی می‌باشد که در مجموع ۳۱ درصد کل را شامل می‌شود و مؤلفه‌های تفکر انضباط اجتماعی و روابط بین فردی در رتبه بعدی قرار می‌گیرند (حیاتی ۱۳۹۸)

در پژوهشی با عنوان هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی در دانش آموزان دبستانی نشان می‌دهد دانش آموزان با سطوح بالای هوش هیجانی انگیزه بیشتری برای مطالعه و انجام وظایف مدرسه دارند در درک و تنظیم عاطفی مهارت بیشتری دارند که به آنها اجازه می‌دهند تا مهار عاطفی همدلی و مهارت اجتماعی را عملی کنند دختران نسبت به پسران مدیریت بهتری بر شایستگی‌های عاطفی نشان می‌دهند تفاوت‌ها به نفع زنان در به اصطلاح شایستگی‌های اجتماعی یا هوش بین فردی یافت می‌شود در حالی که مردان نتایج بهتری در هوش در اون فردی ارائه می‌دهند تفاوت معناداری در سطح انگیزش و هوش هیجانی بین دانش آموزان پایه پنجم و ششم وجود ندارد. (Arias, 2022)

در پژوهشی با عنوان بررسی زمینه آموزش شخصیت به کودکان در مدارس پیش دبستانی و ابتدایی این مطالعه نشان می‌دهد که قطعاتی از محتوای اخلاقی و شخصیتی در موضوعات مختلف گنجانده شده است با این حال ارائه آموزش‌های شخصیتی و اخلاقی به عنوان موضوعی مجزا در مدارس با چالش و عدم موفقیت والدین و معلمان در الگوپذیری مناسب برای کودکان مواجه است. این امر به این معناست که وزارت آموزش و پرورش باید برنامه‌ریزی کند که تربیت شخصیتی و اخلاقی به عنوان موضوعی جداگانه برای کودکان دبستانی و پیش دبستانی ارائه شود و والدین و معلمان باید برای آموزش شخصیت و تربیت اخلاقی به کودکان همکاری کنند (Wohabie, Birh, 2021).

کتب درسی جایی مهمی برای نهادینه کردن آن در دانش آموزان است و در واقع مدارس و محتوای دروس، بهترین پایگاه عملیاتی کردن آموزش، در زمینه ایجاد رفتار بهداشتی و سلامت است. (صاحب یار و زوار، ۱۳۹۸). همچنین می‌توان گفت آموزش در سنین پایین، برای رسیدن به سلامت لازم می‌باشد و کتب درسی می‌تواند به عنوان بهترین ابزار، عمل کنند. با توجه به توضیحات فوق، که اهمیت ارائه سلامت را از طریق محتوای دروس، برای ما آشکار کرد و با در نظر گرفتن اینکه این مسئله کمتر در سطح کتب درسی مورد کنکاش قرار گرفته شده است؛ این مطالعه قصد دارد تا کتب فارسی پایه‌های چهارم و پنجم را

۳) تحلیل پرسش‌ها و فعالیت‌های فارسی چهارم و پنجم ابتدایی با توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی

ج. سوالات پژوهش

آیا میزان توجه هر یک از مولفه‌های مهارت‌های زندگی در متن تصاویر و پرسش‌های کتاب فارسی چهارم و پنجم ابتدایی منظور شده است؟

-سوالات فرعی

۱) آیا میزان توجه هر یک از مولفه‌های مهارت‌های زندگی در متن چهارم و پنجم ابتدایی منظور شده است..

۲) آیا میزان توجه هر یک از مولفه‌های مهارت‌های زندگی در تصاویر چهارم و پنجم ابتدایی منظور شده است.

۳) آیا میزان توجه به هر یک از مولفه‌های مهارت‌های زندگی در پرسش‌ها و فعالیت‌های کتاب فارسی چهارم و پنجم ابتدایی منظور شده است.

روش پژوهش

الف. جامعه آماری

جامعه آماری ما در اینجا مجموع افراد نیست بلکه مجموعه اسنادی است که با سوال و متغیر تحقیق ارتباط دارد. جامعه مورد مطالعه به صورت خاص مورد مطالعه است که اشاره به کتب فارسی پایه چهارم و پنجم دوره ابتدایی دارد. که تمامی بخش‌های این کتاب (متن، تصاویر و پرسشها و فعالیت‌ها) به صورت کامل بررسی شده است. که براساس نظرات متخصصان ۸ مولفه مهارت‌های زندگی در بحث روایی ابزار مورد تایید قرار گرفت. که برخی مولفه‌ها در تصویر مشهود نبوده است، روش پژوهش تحلیل محتواست و داده آماری ندارد و شیوه تدریس معلمان می‌تواند در بهتر اجرا شدن این مولفه‌ها تاثیر گذار باشد ولی در این تحقیق قابل اندازه گیری نیست.

ب. روش نمونه گیری

تمامی صفحات و محتوای کتاب‌ها تحلیل شده و روش نمونه‌گیری در پژوهش مورد نظر تمام شماری و مقیاس اسمی می‌باشد.

در تحلیلی که بر روی کتب درسی دوره ابتدایی بر اساس مؤلفه‌های آموزش جهانی انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که به هر سه مولفه آموزش جهانی یعنی آموزش صلح، آموزش محیط زیست و آموزش سلامت به یک نسبت، ولی با توجه به حجم کتاب‌ها در حد کم، پرداخته شده است؛ این در حالی است که هر یک از خرد مولفه‌های آموزه‌های مذکور به صورت

متوازن، مورد توجه قرار نگرفته و کتب درسی نیز به یک نسبت، مؤلفه‌های آموزش جهانی را تحت پوشش قرار نداده‌اند. شیخ زاده (۱۳۸۷). حکیم‌زاده (۱۳۸۶) نیز در تحلیل محتوای خود، بر روی کتب اجتماعی، جغرافیا، علوم، فارسی، دینی سه دوره متوسطه اول بر اساس مفاهیم مرتبط با مسائل روز جهان، به این نتیجه رسیده است که به مفاهیمی چون آموزش محیطی و چند فرهنگی، بیش از حد، اشاره شده است. عظیمی و اقبالی (۱۳۹۹)، کتب دوره دوم ابتدایی را بر اساس مفروضه‌های سلامت تحلیل نمودند و به این نتیجه رسیدند که میزان توجه به مولفه‌های آموزش بهداشت و سلامت متفاوت است. همچنین برقی و مبهوتی دیز جیکان (۱۳۹۸) نیز در تحلیلی دیگر که مؤلفه‌های نظام سلامت را در کتب درسی پایه سوم ابتدایی، مورد بررسی قرار داده بودند، نشان دادند که به شاخص‌های مؤلفه‌های مذکور، به طور متوازن، اشاره نشده است و کتب درسی به یک نسبت به مؤلفه‌ها نپرداخته است.

شیوه اجرای پژوهش

روش اجرای این تحقیق بررسی محتوایی (تحلیل محتوا) کتاب درسی فارسی پایه چهارم و پنجم بود در این رویکرد از نظر ماهیت پژوهش کمی است. کد گذاری توسط چند نفر انجام شده و توافق بین کدگذاران (reliability Inter-coder) انجام گرفته است. ،تحلیل به صورت دستی انجام گرفته است و مولفه‌ها طبق جدول زیر شمارش شده است

بررسی و تحلیل داده‌های به دست آمده طبق الگوی فرایندی می‌باشد، در ابتدا ابعاد مورد بررسی در الگوی مربوط به مهارت‌های زندگی که به طور کلی شامل ۸ مولفه و زیر مؤلفه‌های آن طبق آنتروپی شانون مشخص گردید. که یک متن یا تصویر به صورت جدول زیر به یک مولفه و با توجه به زیر مولفه‌های آن نسبت داده شده است و طبق آن کدگذاری‌ها انجام شد و نشانگر مربوط به هر فصل شمارش شد و درصدبندی انجام گرفت، این روش تحلیل محتوا جهت رفع سوگیری احتمالی سه بار تکرار شده است و از سوگیری احتمالی نسبت به برخی مولفه‌ها جلوگیری شد.

یافته‌ها

الگوی فرایندی

سوال اصلی

آیا میزان توجه هر یک از مولفه‌های مهارت‌های زندگی در متن تصاویر و پرسش‌های کتاب‌های فارسی چهارم و پنجم منظور شده است؟

جدول ۱: تحلیل محتوای در متن رویکرد مهارت‌های زندگی در کتاب فارسی چهارم ابتدایی

فصل اول	فصل دوم	فصل سوم	فصل چهارم	فصل پنجم	فصل ششم	فصل هفتم		
						۱	آگاهی از احساس و علاقه خود	مهارت خودآگاهی
	۱					۲	آشنایی از عملکرد بدن	
						۳	راههای مراقبت از بدن	
		۱				۲	ارزشمندی شخصی	
	۲					۳	واقع بینانه گرائی	
						۱	شناخت ضعف و قوت	
						۲	درک احساسات دیگران	مهارت همدلی
						۳	شناخت و پذیرش شباهت ها و تفاوت ها	
						۴	قدر دانی از دیگران	
						۲	احترام گذاشتن به دیگران	
						۲	پذیرفتن مسئولیت	مهارت تصمیم گیری
						۳	بررسی جوانب	
						۲	تصمیم در خصوص آینده	
						۲	بررسی تصمیم در زمینه های مختلف و ارائه راه حل	
						۲	توجه به اهداف	
						۱	آشنایی با تصمیمات روزانه	
						۲	پاسخ دادن به دیگران	مهارت برقراری ارتباط
						۳	استفاده از حرکات دست	
						۱	ابراز احساسات	
						۱	ژست بدن و سرو گردن	
						۳	نگاه کردن	
						۱	سوال پرسیدن	
						۲	نگاه کردن به طرف مقابل	مهارت ارتباط بین فردی
						۱	تحلیل و خلاصه سازی	
						۲	عضویت در گروه	
						۲	دانستن ویژگی های دوست خوب و مفهوم دوستی	
						۱	آشنایی با ویژگی های گروه	مهارت ارتباط بین فردی
						۱	آشنایی با قوانین گروه	
						۲	مجموع	مهارت مقابله با هیجانات منفی
						۲	شناخت ارتباط هیجان با احساس، تفکر و رفتار	
						۲	توجه به احساسات و حالات خود	
						۱	مقابله با استرس و اضطراب	
						۱	مقابله با پریشانی؛ خستگی	
						۱	مقابله با هیجانات شدید	
						۲	جرات ورزی	مهارت حل مساله
						۲	شناخت مساله و مشکل	
						۳	تعریف صحیح کارها	
						۲	بررسی جوانب مشکل	
						۳	بکارگیری از تفکر برای شناخت مشکلات	

۲	۲			۲	۱	۱	بررسی مسائل روزانه	مهارت تفکر خلاق
۲					۱	۲	حل اختلافات	
۱	۲		۲		۴	۳	تجسم سازی موضوعات	
	۲				۳	۳	ارائه و بداعت در تفکر و ایده	
	۱		۱		۱	۱	ارائه داستان	
۲	۲				۲	۲	ارائه راهکارهای جدید	

بر اساس یافته های بدست آمده در همه ملاک های مربوط به مهارت های زندگی در متن کتاب اشاره هایی مشخص وجود داشته است.

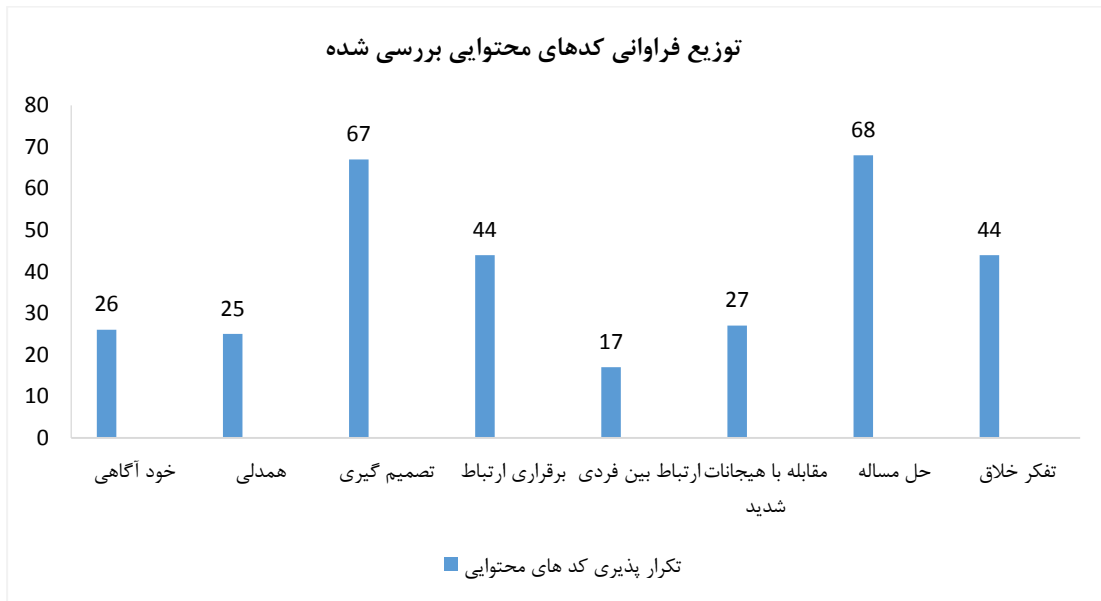
تصاویر و سوالات

جدول ۲: تحلیل محتوای سوالات و تصاویر رویکرد مهارتهای زندگی در کتاب فارسی چهارم ابتدایی

مجموع تصاویر و سوالات	فصل هفتم		فصل ششم		فصل پنجم		فصل چهارم		فصل سوم		فصل دوم		فصل اول		شاخص	مولفه
	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر		
۱۱				۱					۱						آگاهی از احساس و علاقه خود	مهارت خودآگاهی
۱															آشنایی از عملکرد بدن	
۰															راههای مراقبت از بدن	
۴															ارزشمندی شخصی	
۶															واقع بینانه گرایی	
۵				۱											شناخت ضعف و قوت	مهارت همدلی
۸															درک احساسات دیگران	
۲															شناخت و پذیرش شباهت ها و تفاوت ها	
۹															قدر دانی از دیگران	
۶			۱												احترام گذاشتن به دیگران	
۲۵															مجموع	مهارت تصمیم گیری
۱۴															پذیرفتن مسئولیت	
۱۷	۲								۱				۱	۱	بررسی جوانب	
۸												۱			تصمیم در خصوص آینده	
۹			۱	۱	۱									۱	بررسی تصمیم در زمینه های مختلف و ارائه راه حل	
۱۳					۱				۱		۱	۱	۱		توجه به اهداف	مهارت ارتباط
۶															آشنایی با تصمیمات روزانه	
۶۷															مجموع	
۱۲				۱	۱										پاسخ دادن به دیگران	
۰															استفاده از حرکات دست	
۵				۱	۱						۱		۱		ابراز احساسات	

مجموع تصاویر و سوالات	فصل هفتم		فصل ششم		فصل پنجم		فصل چهارم		فصل سوم		فصل دوم		فصل اول		شاخص	مولفه
	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر	سوال	تصویر		
۱													۱		ژست بدن و سرو گردن	
۲															نگاه کردن	
۱۴					۲	۱					۱	۱			سوال پرسیدن	
۳													۱		نگاه کردن به طرف مقابل	
۷											۱	۱	۱		تحلیل و خلاصه سازی	
۴۴															مجموع	
۹									۱		۲		۱	۱	عضویت در گروه	مهارت ارتباط بین فردی
۲															دانستن ویژگی های دوست خوب و مفهوم دوستی	
۴									۱		۱	۱			آشنایی با ویژگی های گروه	
۲											۱				آشنایی با قوانین گروه	
۱۷															مجموع	
۵															شناخت ارتباط هیجان با احساس، تفکر و رفتار	مهارت مقابله با هیجانات منفی
۸									۱						توجه به احساسات و حال خود	
۱															مقابله با استرس و اضطراب	
۱															مقابله با پریشانی؛ خستگی	
															مقابله با هیجانات شدید	
۱۲						۳			۲		۱				جرات ورزی	
۲۷															مجموع	
۱۴	۲				۱										شناخت مساله و مشکل	مهارت حل مساله
۱۲			۱						۱	۱					تعریف صحیح کارها	
۱۰					۱						۱		۱		بررسی جوانب مشکل	
۱۵	۱	۱											۱	۱	بکارگیری از تفکر برای شناخت مشکلات	
۱۰					۱				۱						بررسی مسائل روزانه	
۷	۱												۱		حل اختلافات	
۶۸															مجموع	
۱۵	۱		۱					۱	۱				۱		تجسم سازی موضوعات	
۱۱									۱	۱			۱		ارائه و بداعت در تفکر و ایده	مهارت تفکر خلاق
۸	۱	۱									۱		۱		ارائه داستان	
۱۰													۱	۱	ارائه راهکارهای جدید	
۴۴															مجموع	

در مجموع در این بخش ۳۱۸ کد محتوایی مربوط به مهارت های زندگی در کتاب فارسی پایه چهارم مشاهده شد.

شکل ۱: بررسی فراوانی تکرار کدهای محتوایی بررسی شده در کتاب فارسی چهارم

بر اساس تکرار پذیری به ترتیب حل مساله، تصمیم گیری، برقراری ارتباط و تفکر خلاق مهمترین محتوای مورد تاکید در زمینه رویکرد مهارتهای زندگی در کتاب فارسی چهارم ابتدایی است.

جدول ۳: تحلیل محتوای متن رویکرد مهارتهای زندگی در کتاب فارسی پنجم ابتدایی

فصل اول	فصل دوم	فصل سوم	فصل چهارم	فصل پنجم	فصل ششم	مهارت
۱		۱	۱	۳	۱	مهارت خودآگاهی
						آگاهی از احساس و علاقه خود
						آشنایی از عملکرد بدن
						راههای مراقبت از بدن
				۲	۲	ارزشمندی شخصی
			۱	۱	۱	واقع بینانه گرایی
	۲			۱	۲	شناخت ضعف و قوت
						مجموع
		۲	۱	۲	۳	مهارت همدلی
						درک احساسات دیگران
		۱	۲	۱		شناخت و پذیرش شباهت ها و تفاوت ها
						قدر دانی از دیگران
		۲		۲	۲	احترام گذاشتن به دیگران
						مجموع
	۲	۳	۱	۳	۲	مهارت تصمیم گیری
						پذیرفتن مسئولیت
						بررسی جوانب
		۲	۱	۱	۳	تصمیم در خصوص آینده
			۱		۱	بررسی تصمیم در زمینه های مختلف و ارائه راه حل
	۲	۱	۱	۱	۲	توجه به اهداف
		۱	۱	۱		آشنایی با تصمیمات روزانه
						مجموع

فصل ششم	فصل پنجم	فصل چهارم	فصل سوم	فصل دوم	فصل اول		
۲	۳	۱	۱	۲		پاسخ دادن به دیگران	مهارت
						استفاده از حرکات دست	برقراری
۱	۲	۱	۲	۱	۲	ابراز احساسات	ارتباط
	۱					ژست بدن و سرو گردن	
	۱					نگاه کردن	
۳	۴	۱		۲	۲	سوال پرسیدن	
۲	۱			۲		نگاه کردن به طرف مقابل	
۱	۱			۱		تحلیل و خلاصه سازی	
						مجموع	
۲			۱			عضویت در گروه	مهارت ارتباط
			۲			دانستن ویژگی های دوست خوب و مفهوم دوستی	بین فردی
			۲			آشنایی با ویژگی های گروه	
						آشنایی با قوانین گروه	
						مجموع	
۱	۲	۱	۲	۱	۲	شناخت ارتباط هیجان با احساس، تفکر و رفتار	مهارت مقابله
	۳		۱	۱	۱	توجه به احساسات و حالات خود	با هیجانات
				۱		مقابله با استرس و اضطراب	منفی
						مقابله با پریشانی، خستگی	
	۲		۱			مقابله با هیجانات شدید	
۲		۳	۲	۱		جرات ورزی	
						مجموع	
۳	۲		۲	۳	۳	شناخت مساله و مشکل	مهارت حل
۲	۲	۱	۱	۲	۱	تعریف صحیح کارها	مساله
۲		۱	۱	۱		بررسی جوانب مشکل	
۲	۱	۲	۳	۱		بکارگیری از تفکر برای شناخت مشکلات	
	۱		۱			بررسی مسائل روزانه	
۱				۱		حل اختلافات	
						مجموع	
۱		۳		۲	۳	تجسم سازی موضوعات	مهارت تفکر
		۳		۱	۱	ارائه و بداعت در تفکر و ایده	خلاق
۱	۲	۲	۲	۱		ارائه داستان	
	۱	۲				ارائه راهکارهای جدید	
						مجموع	

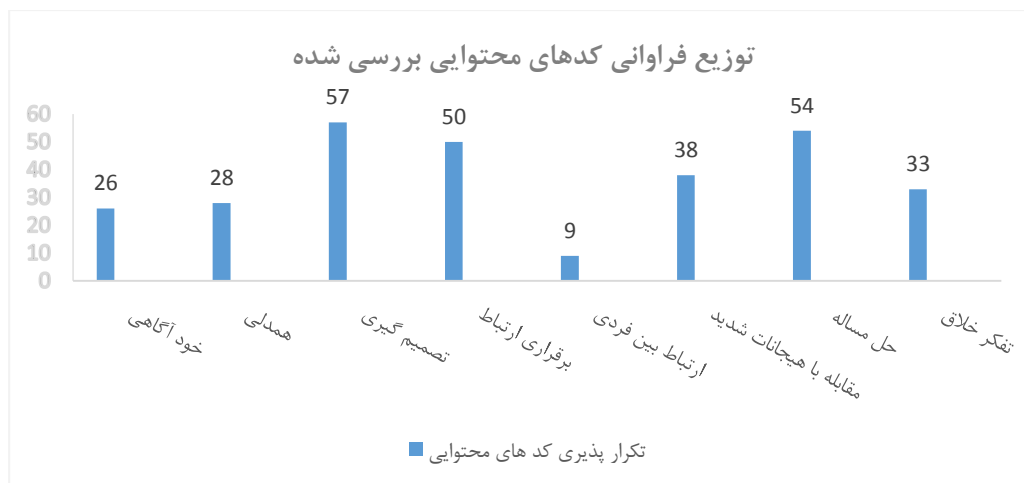
بر اساس یافته های بدست آمده در همه ملاک های مربوط به مهارت های زندگی در متن کتاب اشاره هایی مشخص وجود داشته است.

جدول ۴: تحلیل محتوای تصاویر و سوالات رویکرد مهارت‌های زندگی در کتاب فارسی پنجم ابتدایی

مجموع	فصل ششم		فصل پنجم		فصل چهارم		فصل سوم		فصل دوم		فصل اول		شخص	مولفه
	سوالات	تصاویر	سوالات	تصاویر	سوالات	تصاویر	سوالات	تصاویر	سوالات	تصاویر	سوالات	تصاویر		
۹			۱								۱		آگاهی از احساس و علاقه خود	مهارت خودآگاهی
													آشنایی از عملکرد بدن	
													راه‌های مراقبت از بدن	
۶	۱		۱										ارزشمندی شخصی	
۳													واقع بینانه گرائی	
۸	۱	۱							۱				شناخت ضعف و قوت	
۲۶													مجموع	
۱۱	۱		۱				۱						درک احساسات دیگران	مهارت همدلی
۴													شناخت و پذیرش شباهت‌ها و تفاوت‌ها	
۸	۱		۱	۱									قدر دانی از دیگران	
۵	۱												احترام گذاشتن به دیگران	
۲۸													مجموع	
۱۵			۲				۲						پذیرفتن مسئولیت	مهارت تصمیم‌گیری
۱۰	۲												بررسی جوانب	
۱۰	۲		۱										تصمیم در خصوص آینده	
۷			۲								۱		بررسی تصمیم در زمینه‌های مختلف و ارائه راه حل	
۱۱	۲				۱		۱						توجه به اهداف	
۴	۱												آشنایی با تصمیمات روزانه	
۵۷													مجموع	
۱۰	۱												پاسخ دادن به دیگران	مهارت برقراری ارتباط
													استفاده از حرکات دست	
۱۰	۱												ابراز احساسات	
۲			۱										ژست بدن و سروگردن	
۱													نگاه کردن	
۱۵	۲								۱				سوال پرسیدن	
۷	۱		۱										نگاه کردن به طرف مقابل	
۵	۱		۱										تحلیل و خلاصه سازی	
۵۰													مجموع	
۵	۲												عضویت در گروه	مهارت ارتباط بین فردی
۲													دانستن ویژگی‌های دوست خوب و مفهوم دوستی	
۲													آشنایی با ویژگی‌های گروه	
													آشنایی با قوانین گروه	

مجموع	فصل ششم		فصل پنجم		فصل چهارم		فصل سوم		فصل دوم		فصل اول		شاخص	مولفه
	سئوالات	تصاویر	سئوالات	تصاویر	سئوالات	تصاویر	سئوالات	تصاویر	سئوالات	تصاویر	سئوالات	تصاویر		
۹													مجموع	
۱۲	۱		۱										شناخت ارتباط هیجان با احساس، تفکر و رفتار	مهارت مقابله با هیجانات منفی
۸			۲										توجه به احساسات و حالات خود	
۱													مقابله با استرس و اضطراب	
۲			۲										مقابله با پریشانی؛ خستگی	
۳													مقابله با هیجانات شدید	
۱۲	۱		۲				۱						جرات ورزی	
۳۸													مجموع	
۱۷	۲		۲										شناخت مساله و مشکل	مهارت حل مساله
۱۲	۱		۱		۱								تعریف صحیح کارها	
۶	۱												بررسی جوانب مشکل	
۹	۲		۲				۱						بکارگیری از تفکر برای شناخت مشکلات	
۳			۱										بررسی مسائل روزانه	
۲													حل اختلافات	
۵۴													مجموع	
۱۳	۱		۱		۲								تجسم سازی موضوعات	مهارت تفکر خلاق
۷			۱		۱								ارائه ویداعت در تفکر و ایده	
۱۰			۱				۱						ارائه داستان	
۳													ارائه راهکارهای جدید	
۳۳													مجموع	

در مجموع در کتاب فارسی پنجم ۲۹۵ کد محتوایی مربوط به مهارت های زندگی مشاهده شد.

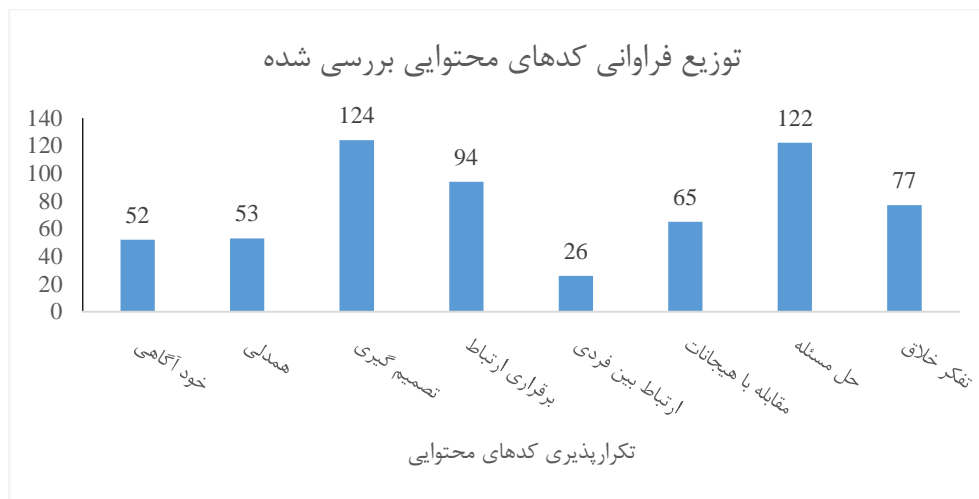

شکل ۲: بررسی فراوانی تکرار کدهای محتوایی بررسی شده در کتاب فارسی پنجم

بررسی کلی

در مجموع در این دو کتاب ۶۱۳ کد محتوایی در ارتباط با رویکرد مهارتهای زندگی در کتاب فارسی مشاهده شد.

بر اساس تکرار پذیری به ترتیب تصمیم گیری، حل مسأله، برقراری ارتباط و مقابله با هیجانات شدید مهمترین محتوای مورد تاکید در زمینه رویکرد مهارتهای زندگی در کتاب فارسی چهارم ابتدایی است.

شکل ۳: بررسی فراوانی تکرار کدهای محتوایی بررسی شده در کتاب فارسی چهارم و پنجم

مهارت حل مسئله با فراوانی ۵۴ برقراری ارتباط با فراوانی ۵۰، مقابله با هیجانات شدید با فراوانی ۳۸، تفکر خلاق با فراوانی ۳۳، همدلی با فراوانی ۲۸، خود آگاهی با فراوانی ۲۶، ارتباط بین فردی با فراوانی ۹ به کار گرفته شده است.

نتایج این تحقیق نشان داد که ۳۱۸ فراوانی ۸۷/۵۱ درصد نسبت به کل فراوانیها مربوط به محتوای کتاب درسی فارسی چهارم ابتدایی مؤلفه‌های مهارتهای زندگی را آموزش می‌دهند. هرچند فراوانی مشاهده شده بین مؤلفه‌ها به طور مساوی منظور نشده است، با توجه به آزمون t-test توجه به مهارتهای زندگی از سال چهارم به پنجم روند نزولی داشته که این مطلوب نیست این در حالی است که در پایه پنجم تعداد صفحات ثابت بوده است. در این پژوهش پس از تجزیه و تحلیل مجموعاً ۶۱۳ مقوله مربوط به مهارتهای زندگی استخراج شده مؤلفه تصمیم گیری با فراوانی ۱۲۴، بیشترین توجه در کتابهای فوق را به خود اختصاص داده است درصد کلی واحدهای حاوی مؤلفه‌های مهارتهای زندگی در کتاب پنجم با فراوانی ۲۹۵ و ۴۸/۱۲ درصد به کل فراوانیها است.

نتایج فوق با نتایج پژوهش احمدیان (۱۴۰۰) همخوانی دارد وی در پژوهش خود، به این نتیجه رسید که کتابهای درسی دوره دوم ابتدایی با فقدان مهارتهای برقراری ارتباط و گفتگو روبرو است، و باید ابتدا مهارتهای پایه ارتباطی در دانش آموزان تقویت گردد.

بر اساس بررسی کلی در دو کتاب مورد بررسی مهارت تصمیم گیری و مهارت حل مسأله با بیشترین میزان مورد بیشترین توجه در حیطه آموزش مهارتهای زندگی قرار گرفتند و پس از آن مهارت برقراری ارتباط و همدلی در جایگاه بعدی قرار دارند.

بحث و نتیجه گیری

در جدول تحلیل محتوای کتاب فارسی ابتدایی در دو پایه تحصیلی از تحلیل خط به خط کتابها در مجموع ۶۱۳ فراوانی در رابطه با مؤلفه‌های آموزش مهارتهای زندگی مشاهده گردید این فراوانیها در ۸ مؤلفه به طوری که مهارت تصمیم گیری با فراوانی ۱۲۴ و مهارت حل مسئله با فراوانی ۱۲۲ در جایگاه بعدی قرار دارند و بعد از آن مهارت برقراری ارتباط با فراوانی ۹۴، مهارت تفکر خلاق با فراوانی ۷۷، مقابله با هیجانات شدید با فراوانی ۶۵، همدلی با فراوانی ۵۳، خود آگاهی با فراوانی ۵۲، ارتباط بین فردی با فراوانی ۲۶ به کار گرفته شدند.

نتایج در پایه چهارم نشان داد که بیشترین مؤلفه به کار گرفته شده مربوط به مهارت حل مسئله با فراوانی ۶۸ و بعد از آن به ترتیب مهارت تصمیم گیری با فراوانی ۶۷ و تفکر خلاق با فراوانی ۴۴، برقراری ارتباط با فراوانی ۴۴، مقابله با هیجانات شدید با فراوانی ۲۷، خود آگاهی با فراوانی ۲۶، همدلی با فراوانی ۲۵، ارتباط بین فردی با فراوانی ۱۷ به کار گرفته شدند.

یافته‌ها در پایه پنجم نشان داد که بیشترین مؤلفه مربوط به مهارت تصمیم گیری با فراوانی ۵۷ و پس از آن به ترتیب

از همکاری استاد گرامی جناب آقای دکتر علیرضا ابراهیمی که بنده را در انجام این تحقیق راهنمایی کردند نهایت سپاسگزاری را دارم.

تعارض منافع

این مقاله در نشریه دیگری به چاپ نرسیده و تا تعیین تکلیف چاپ آن به نشریه دیگری ارسال نمی شود.

منابع فارسی

ادیب فر، بهاره و همکاران. (۱۴۰۲). بررسی تیپ‌های شخصیتی و آینده شغلی دانش‌آموزان بر اساس نظریه جان هالند مجله پیشرفت‌های نوین در روانشناسی علوم تربیتی و آموزش و پرورش. ۳۰: ۶۲-۳۰

اوغلی نصیرآباد، جعفر (۱۴۰۲). مطالعه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی و قصد کارآفرینان دانش‌آموزان دختر هنرستان تربیت بدنی شهر تبریز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم تربیتی و علوم ورزشی

تغییر نژاد کمال آبادی، طاهره (۱۳۰۰). بررسی نقش دین باوری و تربیت دینی در ابعاد شخصیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بابک. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد انار، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

حکیم‌زاده، ر. (۱۳۸۶). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره راهنمایی تحصیلی از حیث توجه به مسائل جهانی مرتبط با برنامه درسی. پژوهش‌های برنامه درسی، ۲(۵)، ۸۰-۵۵

حیاتی، مریم. (۱۳۹۸). تحلیل محتوای کتاب درسی دوره اول ابتدایی بر اساس مؤلفه‌های آداب و مهارت‌های زندگی اسلامی طرح کرامت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان، دانشکده علوم انسانی

صاحب یار، ح.، و زوار، ت. (۱۳۹۸). بررسی محتوای کتاب‌های درسی دوره اول ابتدایی از منظر مؤلفه‌های آموزش بهداشت و ارتقای سلامت. فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران، ۱(۷) عضنفری، علی؛ فرزین، محمد جواد. (۱۳۹۲). بررسی میزان تاثیر آموزه های کتاب دین و زندگی ۲ بر تربیت دینی دانش آموزان سوم متوسطه شهرستان میبد. پایان نامه کارشناسی ارشد، وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم. تهران قندان سازان، محمد حسین. (۱۴۰۱). عوامل موثر بر تربیت اخلاقی مدارس با تاکید بر آموزه‌های اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت، دانشکده اخلاق

فهرست منابع

Arias J. (2022). Emotional intelligence and academic motivation in primary school students.

پیشنهادها

۱) با توجه به نتایج به دست آمده توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی در کتاب‌ها یکسان و دارای توازن نیست و بیشتر به مؤلفه‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله تاکید دارد پیشنهاد می‌شود به بقیه مؤلفه‌ها هم توجه شود.

۲) با برگزاری جلسات آموزشی و کارگاهی معلمان را از مهارت‌هایی که در متن تصاویر و پرسش‌های کتاب پنهان است آگاه کنیم.

۳) آگاهی معلمان را از مهارت‌هایی که در متن تصاویر و پرسش‌های کتاب پنهان است را بالا ببریم و روش‌های تدریس نوین را جهت ارائه بهتر تدریس در کلاس درس فراهم آوریم.

۴) محتوای کتاب‌های فارسی پایه چهارم و پنجم ابتدایی در راستای کسب فراتر مهارت‌های زندگی تنظیم گردد تا با توجه به نیاز دانش‌آموزان به آموزش موارد بیشتر در تمام فصول پردازند.

۵) برگزاری جلسات مشاوره با والدین در جهت تقویت همکاری و مشارکت نهاد خانواده و مدرسه در زمینه اهداف آموزش مهارت‌های زندگی

۶) همچنین پیشنهاد می‌شود، پژوهشی تطبیقی درباره محتوای کتاب درسی سایر کشورهایی که در زمینه مهارت‌های زندگی موفق بودند انجام شود؛ تا بتوان با استفاده از نتایج به دست آمده از این پژوهش در تهیه و تدوین کتب درسی استفاده کرد.

محدودیت‌های پژوهش

۱) تفاوت‌های جنسیتی، جغرافیایی می‌تواند در اثربخشی مولفه‌های مهارت‌های زندگی اثرگذار باشد، بنابراین در تعمیم نتایج اثربخشی کتاب‌های درسی به سایر شهرها و یا استان‌ها و کشورها باید مد نظر گرفته شود.

۲) شیوه تدریس کتاب‌های درسی در میزان اثربخشی مولفه‌های مهارت‌های زندگی تاثیرگذار است، بنابراین در تعمیم نتایج تاثیرگذاری کتاب‌های درسی باید مد نظر گرفته شود.

۳) استفاده از وسایل و ابزارهای کمک درسی و رسانه‌ای و تولید محتواهای آموزشی در میزان اثربخشی مولفه‌های مهارت‌های زندگی تاثیرگذار است، بنابراین در تعمیم نتایج تاثیرگذاری کتاب‌های درسی باید مد نظر گرفته شود.

موازین اخلاقی

در مطالعه حاضر، کتب درسی با دقت بررسی شده است.

تشکر و قدردانی

- high school texts. Quarterly Journal of Educational Innovations.
- Nobakht, S. (2013). Necessity of life skills training for students to face the evolving world. Second National Conference on Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Studies, Tehran, Iran.
- Saheb Yar, H., & Zavvar, T. (2019). Investigating the content of elementary school textbooks in the first period from the perspective of health education and health promotion components. Iranian Journal of Health Education and Health Promotion, 7(1).
- Seif, A. A. (2019). Educational psychology: Psychology of learning and instruction (7th ed.). Agah Publishing
- Wohabie, Birh.an. (2021). Exploring the context of teaching character education to children in preprimary and primary school.
- Zarghami, M. (2019). Investigating the position of life skills in sixth grade elementary school textbooks [Master's thesis].
- Greeno, J. G. (1998). The situativity of knowing, learning, and research. American Psychologist, 53(1), 5-26.
- Habibi, R., Zaman Mohammadi, A., & Reysi, A. (2017). A content analysis of the relationship between images and text sixth grade elementary science textbook. Journal of Pouyesh in Education and Consultation, (6), 94-112.
- Hakimzadeh, R. (2007). Content analysis of textbooks at lower secondary education in terms of global issues related to curriculum. Journal of Curriculum Studies, 2(5), 55-80.
- Johnson, M. G. C. (2016). Now and then: Revisiting early childhood teachers' reactions to curriculum change. South African Journal of Childhood Education, 6(1), 1-9.
- Jung, J. H., & Pinar, W. F. (2016). Conceptions of curriculum. In D. Wyse, L. Hayward, & J. Pandya (Eds.), The SAGE handbook of curriculum, pedagogy and assessment (1): 29-46.
- Mohammadimehr, G. R., & Abtahi, M. (2015). Political development in social sciences textbooks: Content analysis of the